

ارائه مدل هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان خراسان شمالی

معصومه ناظمی^۱
کیومرث نیازآذری^{۲*}
نکین جبّاری^۳

چکیده

این پژوهش با هدف ارائه مدل هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان خراسان شمالی انجام شد. مطالعه حاضر مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش معلمان استان خراسان شمالی در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند. نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۷۴ نفر برآورد شد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش پرسشنامه‌های استاندارد هوش اجتماعی ترومسو (سیلورا و همکاران، ۲۰۰۱)، هوش مالی (پوپویس و همکاران، ۲۰۱۲) و مدیریت ریسک (بیلندی، ۱۳۹۴) و پرسشنامه محقق‌ساخته کیفیت زندگی بودند. داده‌ها با روش‌های ضرایب همبستگی و معادلات ساختاری در نرم‌افزار SPSS و LISREL تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که هوش اجتماعی و هوش مالی بر مدیریت ریسک تاثیر مثبت و مستقیم، هوش اجتماعی، هوش مالی و مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و مستقیم و هوش اجتماعی و هوش مالی با میانجی مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و غیرمستقیم داشتند ($P > 0/05$). بنابراین، مدیریت ریسک میانجی مناسبی بین هوش اجتماعی و هوش مالی با کیفیت زندگی بود. در نتیجه، برای بهبود کیفیت زندگی معلمان می‌توان هوش اجتماعی، هوش مالی و مدیریت ریسک آنان را بهبود بخشید.

واژه‌های کلیدی: هوش اجتماعی، هوش مالی، کیفیت زندگی، مدیریت ریسک، معلمان

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران
۲. استاد، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران (نویسنده مسئول) k.niazazari@iran.ir
۳. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

مقدمه

در دهه‌های اخیر شاخه جدیدی از علم روان‌شناسی تحت عنوان روان‌شناسی مثبت‌گرا ایجاد شده که به جای آسیب‌روانی به بررسی توانمندی‌ها و شکوفایی استعدادها می‌پردازد و یکی از سازه‌هایی که این شاخه بررسی می‌کند، کیفیت زندگی^۱ است (دیپانی و والیو و یونا^۲، ۲۰۱۹). کیفیت زندگی به معنای ادراک افراد از وضعیت زندگی در راستای اهداف، انتظارات، علایق و استانداردهای خود در قالب و فرهنگ و ارزش‌های جامعه است (ویکیسا و ماجال^۳، ۲۰۲۰). در تعریفی دیگر کیفیت زندگی به‌عنوان میزان رفاه جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی تعریف می‌شود که توسط اشخاص درک می‌شود و میزان رضایت فرد از موهبت‌های زندگی را نشان می‌دهد (گائو، ژیانگ، ژانگ و می^۴، ۲۰۱۷). کیفیت زندگی باعث ارتقای سلامتی و شادکامی و بهره‌مندی افراد دارای کیفیت زندگی بالا از یک زندگی سالم و سلامت‌محور می‌شود (چانگ، هو، وانگ و هوانگ^۵، ۲۰۲۰).

یکی از عوامل مرتبط با کیفیت زندگی، هوش اجتماعی^۶ است (دهدشتی لسانی، مکوندی، نادری و حافظی، ۲۰۱۹). هوش اجتماعی مجموعه‌ای از ظرفیت‌های غیرشناختی، توانایی‌ها و مهارت‌هایی است که بر توانمندی فرد در موفقیت و سازگاری با فشارها و تنش‌های محیط تاثیر مثبت می‌گذارد (لافلین و بری^۷، ۲۰۱۶). این سازه به‌عنوان توانایی انجام وظایف و تکالیف بین‌فردی و خردمندانه رفتار کردن در رابطه‌ها شناخته می‌شود که به افراد اجازه می‌دهد تا رفتار مناسبی را در دستیابی به اهداف مشخص داشته باشند (مک‌دونالد و پیرسون^۸، ۲۰۱۹). هوش اجتماعی ویژگی‌ای است که افراد با کمک آن می‌توانند با دیگران ارتباط برقرار کنند، در غم‌ها و شادی‌های آنان شریک شوند و مشکلات بین‌فردی را مدیریت نمایند (لی، کرالیک و جیونگ^۹، ۲۰۱۸). یکی دیگر از عواملی که به نظر می‌رسد با کیفیت زندگی مرتبط باشد، هوش مالی^{۱۰} است. هوش مالی یکی از انواع هوش کلی است که برای حل مشکلات و چالش‌های مالی از آن استفاده می‌شود (چنگ، ژانگ و کائو^{۱۱}، ۲۰۲۰). هوش مالی به‌عنوان دانش و استعداد مناسب در زمینه مفاهیم پایه مالی و استفاده از آن چیزی است که به امور مالی شخصی افراد شکلی معقول و معتبر می‌بخشد (کامیل، موسا و سهاک^{۱۲}، ۲۰۱۴). مشکلات مالی رایج در دنیای امروز، تطبیق نداشتن درآمدها و هزینه‌های زندگی، نداشتن خانه شخصی، بدهکاری، هزینه‌های زندگی اعم از تغذیه‌ای، بهداشتی، درمانی و غیره باعث استرس‌های زیادی در زندگی می‌شود و هوش مالی می‌تواند تا حدودی از وقوع این مشکلات جلوگیری کند (کاسیرو و کوئلهو^{۱۳}، ۲۰۱۹).

1. Quality of Life
2. Desyani, Waluyo & Yona
3. Wekisa & Majale
4. Gao, Xiang, Zhang, Zhang & Mei
5. Chung, Hu, Wang & Hwang
6. Social Intelligence
7. Loflin & Barry
8. McDonald & Pearson
9. Lee, Kralik & Jeong
10. Business Intelligence
11. Cheng, Zhong & Cao
12. Kamil, Musa & Sahak
13. Caseiro & Coelho

یکی از متغیرهایی که به نظر می‌رسد بتواند بین هوش اجتماعی و هوش مالی با کیفیت زندگی نقش میانجی داشته باشد، مدیریت ریسک^۱ است. معمولاً ریسک یک مفهوم منفی قلمداد می‌شود؛ یعنی چیزی که باید از آن اجتناب کرد، اما ریسک بخش جدانشدنی زندگی امروز است (سیریشچیکووا، پیمینوف، میکولاژیک و مولدوان^۲، ۲۰۲۰). مدیریت ریسک، مدیریتی است که شامل فعالیت‌های شناسایی، پایش و کاهش تاثیر ریسک بر یک کار و فعالیت می‌شود. به عبارت دیگر، مدیریت ریسک تلاش می‌کند تا ریسک‌ها را شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری کند و سپس اقداماتی برای مدیریت و کنترل آنها انجام دهد (الیوبرا، جین، لیما، کوبزا و مانتیویچی^۳، ۲۰۱۹). در هر سازمان (از جمله آموزش و پرورش) ریسک‌هایی گوناگونی وجود دارد و موفقیت کارکنان تا حدود زیادی به شیوه مدیریت ریسک آنها بستگی دارد. با شناسایی صحیح ریسک‌ها و مدیریت مناسب آنها می‌توان گام‌های موثری در جهت کاهش پیامدهای نامطلوب برداشت (تالر، لوسچنر و هارتمن^۴، ۲۰۱۷).

پژوهش‌های اندکی درباره رابطه هوش اجتماعی، هوش مالی، مدیریت ریسک و کیفیت زندگی انجام شده است. برای مثال دهدشتی لسانی و همکاران (۲۰۱۹) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که هوش اجتماعی بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و معنادار داشت. نتایج پژوهش خان و بهات^۵ (۲۰۱۷) نشان داد که هوش اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنادار داشتند. در پژوهشی دیگر وو، چن و السون^۶ (۲۰۱۴) گزارش کردند که هوش مالی بر مدیریت ریسک تاثیر مثبت و معنادار داشت. انجیلاسیو، باسلی، باتارازی و لیگوری^۷ (۲۰۱۲) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که هوش مالی بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و معنادار داشت. علاوه بر آن، نتایج پژوهش حکیمی‌نیا، پورافکاری و غفاری (۱۳۹۶) نشان داد که هوش اجتماعی و سلامت اجتماعی بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و معنادار داشتند. روستایی (۱۳۹۶) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسید که بین هوش مالی و ریسک‌پذیری موفق کارکنان رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. نتایج پژوهش مشیدی (۱۳۹۶) نشان داد که هوش اجتماعی بر کنترل ریسک تاثیر مثبت و معنادار داشت. در پژوهشی دیگر آقاسی، آقاسی و بیگلری (۱۳۹۵) گزارش کردند که هوش مالی و تحمل ریسک مالی رابطه مثبت و معنادار داشتند. نتایج پژوهش منصوری‌فرد و مهدیان (۱۳۹۵) حاکی از رابطه معنادار مثبت بین ریسک رهبری امنیت‌مدار و رضایت از کیفیت زندگی کاری آموزگاران بود. بهزادی (۱۳۹۴) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسید که هوش اجتماعی بر کیفیت زندگی کاری تاثیر مثبت و معنادار داشت.

آموزش و پرورش از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی است و کیفیت فعالیت سایر نهادهای اجتماعی تا اندازه زیادی به چگونگی عملکرد آموزش و پرورش بستگی دارد، لذا ضروری است تا پژوهش‌هایی با هدف بهبود ویژگی‌های پرسنل از جمله معلمان آموزش و پرورش انجام داد (خالق‌خواه، رضایی شریف، شیخ‌الاسلامی و پیرقلی کیوی، ۱۳۹۸). همچنین، بررسی کیفیت زندگی معلمان در سازمان آموزش و پرورش نقش مهمی دارد. چون در صورتی که معلمان از کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار باشند، می‌توان از آنها انتظار داشت که مطالب آموزشی را به شیوه مناسبی تدریس کنند و بین کیفیت زندگی

1. Risk Management
2. Syreishchikova, Pimenov, Mikolajczyk & Moldovan
3. Oliveira, Jin, Lima, Kobza & Montevechi
4. Thaler, Loschner & Hartmann
5. Khan & Bhat
6. Wu, Chen & Olson
7. Angelaccio, Basili, Buttarazzi & Liguori

معلمان با کیفیت زندگی اعضای خانواده آنها و دانش‌آموزان آنان همبستگی معناداری وجود دارد. برای بهبود کیفیت زندگی معلمان ابتدا باید عوامل مرتبط را شناسایی و سپس از آنها برای ارتقای کیفیت زندگی آنان بهره برد. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه پژوهش‌های اندکی درباره کیفیت زندگی معلمان انجام شده و هیچ پژوهشی نقش هوش اجتماعی، هوش مالی و مدیریت ریسک را بر آن بررسی نکرده، لذا با توجه به نقش کلیدی معلمان در موفقیت نظام آموزشی، این پژوهش با هدف ارائه مدل هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان خراسان شمالی انجام شد.

روش پژوهش

مطالعه حاضر مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش معلمان استان خراسان شمالی در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ به تعداد ۱۳۸۰۰ نفر بودند. نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۷۴ نفر برآورد شد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. در این روش نمونه‌گیری ابتدا استان خراسان شمالی به پنج بخش تقسیم و دو بخش به روش تصادفی انتخاب و سپس از هر بخش تعدادی مدرسه به روش تصادفی انتخاب و همه معلمان آن مدارس به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. روش انجام پژوهش این‌طور بود که پس از تایید پروپوزال و دریافت معرفی‌نامه از دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان به اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان شمالی مراجعه و پس از هماهنگی با مسئولان، همکاری آنان جلب شد. سپس به مدارس نمونه‌گیری شده مراجعه و پس از توضیح هدف و اهمیت پژوهش از معلمان خواسته شد تا با دقت به پرسشنامه‌های زیر پاسخ دهند.

پرسشنامه استاندارد هوش اجتماعی ترومسو^۱: این پرسشنامه توسط سیلورا، مارتینوسن و داهل^۲ (۲۰۰۱) با ۲۱ گویه طراحی شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس هفت گزینه‌ای لیکرت از یک تا هفت نمره‌گذاری و نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه (دامنه نمرات بین ۱۴۷-۲۱) و نمره بالاتر حاکی از هوش اجتماعی بیشتر می‌باشد. سیلورا و همکاران (۲۰۰۱) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش کردند. در ایران، طایفه مهدی‌خان، احدی، دلخواه، بهرامی و باقری (۱۳۹۷) پایایی ابزار را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ بدست آوردند. در مطالعه حاضر مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه شد.

پرسشنامه استاندارد هوش مالی^۳: این پرسشنامه توسط پوپوویس، هاکنی، کوئلهو و جاکلیس^۴ (۲۰۱۲) با ۱۶ گویه طراحی شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت از یک تا پنج نمره‌گذاری و نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه (دامنه نمرات بین ۸۰-۱۶) و نمره بالاتر حاکی از هوش مالی بیشتر می‌باشد. پوپوویس و همکاران (۲۰۱۲) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش کردند. در ایران، سبک‌رو، صفری‌شاد، رحیمی و عباسی رستمی (۱۳۹۷) پایایی ابزار را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ بدست آوردند. در مطالعه حاضر مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ محاسبه شد.

پرسشنامه استاندارد مدیریت ریسک^۵: این پرسشنامه توسط بیلندی (۱۳۹۴) با ۱۴ گویه طراحی

1. Tromso Social Intelligence Standard Questionnaire
2. Silvera, Martinussen & Dahl
3. Business Intelligence Standard Questionnaire
4. Popovic, Hackney, Coelho & Jaklic
5. Risk Management Standard Questionnaire

شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت از یک تا پنج نمره‌گذاری و نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه (دامنه نمرات بین ۷۰-۱۴) و نمره بالاتر حاکی از مدیریت ریسک مناسب‌تر می‌باشد. بیلندی (۱۳۹۴) روایی صوری و محتوایی ابزار را با نظر متخصصان تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۴ گزارش کرد. در مطالعه حاضر مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه شد.

پرسشنامه محقق‌ساخته کیفیت زندگی^۱: این پرسشنامه توسط محققان با ۳۰ گویه طراحی شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت از یک تا پنج نمره‌گذاری و نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه (دامنه نمرات بین ۱۵۰-۳۰) و نمره بالاتر حاکی از کیفیت زندگی مطلوب‌تر می‌باشد. روایی صوری ابزار را با نظر متخصصان تایید، روایی محتوایی ابزار را با شاخص CVR تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۸ محاسبه شد.

برای تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی جهت توصیف توزیع متغیرها از شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی و در سطح استنباطی جهت آزمون فرض‌های آماری از روش‌های ضرایب همبستگی و معادلات ساختاری در نرم‌افزار SPSS و LISREL استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

نمونه‌های پژوهش ۳۷۴ نفر بودند؛ به‌طوری که ۱۸۳ نفر مرد (۴۸/۹۳٪) و ۱۹۱ نفر مرد (۵۱/۰۷٪) در این پژوهش شرکت داشتند. همچنین، تحصیلات ۲۸ نفر کاردانی (۷/۴۹٪)، ۲۴۹ نفر کارشناسی (۶۶/۵۸٪)، ۸۴ نفر کارشناسی ارشد (۲۲/۴۶٪) و ۱۳ نفر دکتری (۳/۴۷٪) بود. در جدول ۱ نتایج شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار، کجی و کشیدگی هوش اجتماعی، هوش مالی، مدیریت ریسک و کیفیت زندگی در معلمان گزارش شده است.

جدول ۱. نتایج شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در معلمان (n=۳۷۴)

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
هوش اجتماعی	۸۵/۲۹	۹/۲۴	-۰/۲۷	-۰/۵۲
هوش مالی	۴۳/۱۷	۶/۱۸	۰/۱۹	۰/۴۰
مدیریت ریسک	۳۲/۶۰	۴/۰۹	۰/۲۵	۰/۳۸
کیفیت زندگی	۱۰۴/۸۲	۱۲/۵۵	۰/۷۳	۰/۳۱

همان‌طور که در جدول ۱ مشخص است، هر چهار متغیر ش اجتماعی، هوش مالی، مدیریت ریسک و کیفیت زندگی در معلمان دارای توزیع نرمال است. چون مقدار کجی و کشیدگی در دامنه ۱+ تا ۱- قرار دارد. در جدول ۲ نتایج ضرایب همبستگی هوش اجتماعی، هوش مالی، مدیریت ریسک و کیفیت زندگی در معلمان گزارش شده است.

1. Quality of Life Researcher-made Questionnaire

جدول ۲. نتایج ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش در معلمان (n=۳۷۴)

متغیرها	هوش اجتماعی	هوش مالی	مدیریت ریسک	کیفیت زندگی
هوش اجتماعی	۱			
هوش مالی	۰/۵۵**	۱		
مدیریت ریسک	۰/۳۹**	۰/۶۴**	۱	
کیفیت زندگی	۰/۶۸**	۰/۶۲**	۰/۴۱**	۱

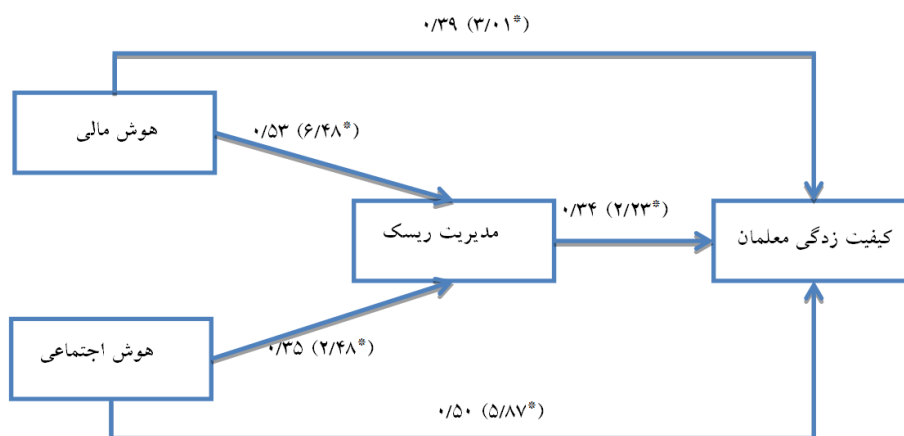
**p>۰/۰۱

همان‌طور که در جدول ۲ مشخص است، متغیرهای هوش اجتماعی، هوش مالی، مدیریت ریسک و کیفیت زندگی در معلمان همبستگی مثبت و معنادار دارند ($P < ۰/۰۱$). نتایج شاخص‌های برازندگی مدل برازش‌شده هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان حاکی از برازش مناسب مدل بود. چون مقادیر شاخص مجذور کای به درجه آزادی (df/χ^2) کوچک‌تر از ۲، شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) کوچک‌تر از ۰/۰۵ و همه شاخص‌های نیکویی برازش (GFI)، نیکویی برازش اصلاح‌شده (AGFI)، برازش هنجار شده (NFI)، برازش هنجار نشده (NNFI)، برازش افزایشی (IFI) و برازش تطبیقی (CFI) بزرگ‌تر از ۰/۹۰ بودند. در جدول ۳ نتایج فرضیه‌های پژوهش گزارش شده است.

جدول ۳. نتایج فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌ها	ضریب مسیر	آزمون t	معناداری	نتیجه
هوش اجتماعی بر مدیریت ریسک تاثیر مستقیم دارد.	۰/۳۵	۲/۴۸	>۰/۰۵	تایید شد
هوش مالی بر مدیریت ریسک تاثیر مستقیم دارد.	۰/۵۳	۶/۴۸	>۰/۰۵	تایید شد
هوش اجتماعی بر کیفیت زندگی تاثیر مستقیم دارد.	۰/۵۰	۵/۸۷	>۰/۰۵	تایید شد
هوش مالی بر کیفیت زندگی تاثیر مستقیم دارد.	۰/۳۹	۳/۰۱	>۰/۰۵	تایید شد
مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر مستقیم دارد.	۰/۳۴	۲/۲۳	>۰/۰۵	تایید شد
هوش اجتماعی با میانجی مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر غیرمستقیم دارد.	۰/۱۲	۲/۰۲	>۰/۰۵	تایید شد
هوش مالی با میانجی مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر غیرمستقیم دارد.	۰/۱۸	۲/۳۱	>۰/۰۵	تایید شد

همان‌طور که در جدول ۳ مشخص است، هوش اجتماعی ($\beta=۰/۳۵$) و هوش مالی ($\beta=۰/۵۳$) بر مدیریت ریسک تاثیر مثبت و مستقیم، هوش اجتماعی ($\beta=۰/۵۰$)، هوش مالی ($\beta=۰/۳۹$) و مدیریت ریسک ($\beta=۰/۳۴$) بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و مستقیم و هوش اجتماعی ($\beta=۰/۱۲$) و هوش مالی ($\beta=۰/۱۸$) با میانجی مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و غیرمستقیم دارند ($P < ۰/۰۵$). بنابراین، در شکل ۱ مدل برازش‌شده هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان گزارش شده است.

شکل ۱. مدل برازش‌شده هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد که هوش اجتماعی بر مدیریت ریسک تاثیر مثبت و مستقیم داشت. این یافته با یافته پژوهش مشیدی (۱۳۹۶) همسو بود. در تفسیر این یافته بر مبنای پژوهش خالق خواه و همکاران (۱۳۹۸) می‌توان گفت افرادی که دارای هوش اجتماعی بالایی هستند توانایی برقراری روابط بین‌فردی را دارند و در شرایط مختلف قادر به درک دیگران و شرایط مختلف می‌باشند. در موقعیت‌های متضاد، هوش اجتماعی در دستیابی به یک راه حل مسالمت‌آمیز به‌عنوان یک عنصر مفید و باارزش است. کسی که دارای هوش اجتماعی بالایی باشد، می‌تواند در مواجهه با یک مساله راه‌های مختلف را در نظر بگیرد، آنها را امتحان کند و بهترین روش را برای حل مساله برگزیند. بنابراین، هوش اجتماعی از طریق حل مساله موفق و خلاقانه می‌تواند باعث ارتقای مدیریت ریسک شود.

یافته‌های دیگر نشان داد که هوش مالی بر مدیریت ریسک تاثیر مثبت و مستقیم داشت. این یافته با یافته پژوهش‌های وو و همکاران (۲۰۱۴)، روستایی (۱۳۹۶) و آقاسی و همکاران (۱۳۹۵) همسو بود. در تفسیر این یافته بر مبنای پژوهش روستایی (۱۳۹۶) می‌توان گفت که هوش مالی برطرف‌کننده مشکلات مالی است و به بیان ساده‌تر هوش مالی آن بخشی از هوش ما است که برای حل مشکلات مالی از آن استفاده می‌کنیم تا مسائل خاص خود را برطرف نماییم. پس هوش مالی باعث می‌شود فرصت‌هایی را خلق و یا از فرصت‌های که دیگران نمی‌توانند ببینند، استفاده کنیم. در نتیجه افزایش هوش مالی موجب افزایش مدیریت ریسک می‌شود.

همچنین، یافته‌ها نشان داد که هوش اجتماعی بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و مستقیم داشت. این یافته با یافته پژوهش‌های دهدشتی لسانی و همکاران (۲۰۱۹)، خان و بهات (۲۰۱۷)، حکیمی‌نیا و همکاران (۱۳۹۶) و بهزادی (۱۳۹۴) همسو بود. در تفسیر این یافته بر مبنای پژوهش حکیمی‌نیا و همکاران (۱۳۹۶) می‌توان گفت که هوش اجتماعی به توانایی ادراک عمل و رفتار هوشمندانه و خردورانه در روابط با دیگران است و این هوش، شیوه‌ای مناسب برای تشریح جامعه‌پذیری می‌باشد، لذا منطقی است که هوش اجتماعی با کیفیت زندگی ارتباط تنگاتنگی داشته باشد. در نتیجه با افزایش هوش اجتماعی میزان کیفیت زندگی بهبود می‌یابد.

یافته‌های دیگر نشان داد که هوش مالی بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و مستقیم داشت. این یافته با یافته پژوهش انجیلاسیو و همکاران (۲۰۱۲) همسو بود. در تفسیر این یافته بر مبنای پژوهش خطیری، تقی‌پوریان و غلامی جمرانی (۱۳۹۷) می‌توان گفت که هوش مالی یک مهارت درونی نیست، بلکه مجموعه‌ای از مهارت‌های اکتسابی می‌باشد که فقط نمی‌توان آن را به صورت تئوریک آموخت، بلکه نیاز به تمرین و کاربرد مفاهیم در دنیای واقعی دارد. با توجه به نقش مسائل مالی در زندگی روزمره و اهمیت تأمین مخارج زندگی در سلامت و کیفیت زندگی، لذا می‌توان انتظار داشت که هر چقدر میزان هوش مالی بیشتر باشد، میزان رضایت افراد از کیفیت زندگی آنها نیز بیشتر شود. دیگر یافته‌ها نشان داد که مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و مستقیم داشت. این یافته با یافته پژوهش منصوری‌فرد و مهدیان (۱۳۹۵) همسو بود. در تفسیر این یافته بر مبنای پژوهش می‌توان گفت که مدیریت ریسک، فرایند شناسایی، ارزیابی و انجام اقدامات کنترلی و اصلاح ریسک‌های اتفاقی بالقوه‌ای است که مشخصاً پیشامدهای آن خسارت یا عدم تغییر در وضع موجود می‌باشد. از آنجایی که در دنیای امروز اجتناب از ریسک‌ها وجود ندارد و افراد در زندگی ریسک‌های گوناگونی را تجربه می‌کنند و در صورتی می‌توانند موفق عمل کنند که در زمینه مدیریت ریسک توانمند باشند. افراد توانمند در مدیریت ریسک معمولاً زوایای مختلف مساله را به خوبی می‌بینند، همه جوانب مساله و راهکارهای آن را در نظر می‌گیرند و بهترین راهکار را بکار می‌برند. در نتیجه مدیریت ریسک از طریق کاهش حل مسائل و چالش‌های زندگی و افت تنش‌ها باعث افزایش کیفیت زندگی می‌شود.

علاوه بر آن، هوش اجتماعی و هوش مالی با نقش میانجی مدیریت ریسک بر کیفیت زندگی تاثیر مثبت و غیرمستقیم داشتند. در تفسیر این یافته‌ها می‌توان گفت که تاثیر هوش اجتماعی و مالی بر کیفیت زندگی با واسطه مکانیسم‌های شناختی و انگیزشی صورت می‌گیرد و از مهم‌ترین مکانیسم‌های شناختی می‌توان به برنامه‌ریزی، خودگردانی و سازماندهی و از مهم‌ترین مکانیسم‌های انگیزشی می‌توان به هدفمندی، اشتیاق، داشتن معنا و خوش‌بینی اشاره کرد. از آنجایی که بر مبنای نظر البیورا و همکاران (۲۰۱۹) مدیریتی است که شامل فعالیت‌های شناسایی، پایش و کاهش تاثیر ریسک بر یک کار و فعالیت می‌شود. به عبارت دیگر، مدیریت ریسک تلاش می‌کند تا ریسک‌ها را شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری کند و سپس اقداماتی برای مدیریت و کنترل آنها انجام دهد، لذا مدیریت ریسک هم دارای مکانیسم‌های شناختی و هم دارای مکانیسم‌های انگیزشی است. در نتیجه، مدیریت ریسک میانجی مناسبی بین هوش اجتماعی و هوش مالی با کیفیت زندگی است و هوش اجتماعی و مالی با نقش میانجی مدیریت ریسک باعث افزایش کیفیت زندگی می‌گردند.

مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش شامل محدودشدن جامعه پژوهش به معلمان استان خراسان شمالی و عدم بررسی نتایج به تفکیک جنسیت اشاره کرد. با توجه به محدودیت‌ها پیشنهاد می‌شود پژوهشگران این پژوهش را بر روی معلمان سایر شهرها و یا حتی سایر کارکنان مثلاً مدیران یا کارکنان اداره آموزش و پرورش اجرا و نتایج آن را با نتایج پژوهش حاضر مقایسه کنند. پیشنهاد دیگر انجام این پژوهش به تفکیک جنسیت است که در صورت تفاوت در نتایج می‌توان پیشنهادها و راهکارهای متفاوتی برای بهبود کیفیت زندگی مردان و زنان ارائه کرد. همان‌طور که در این مقاله نیز گفته شد، هوش اجتماعی، هوش مالی و مدیریت ریسک جزء ویژگی‌های ذاتی و غیرقابل تغییر نیستند، بلکه تا حدود زیادی قابلیت یادگیری دارند، لذا برای بهبود کیفیت زندگی معلمان می‌توان هوش اجتماعی، هوش مالی و مدیریت ریسک آنان را بهبود بخشید.

منابع

- آقاسی، سعید؛ آقاسی، احسان و بیگلری، سحر. (۱۳۹۵). بررسی رابطه تحمل ریسک مالی و ویژگی‌های سرمایه‌گذاران (هوش مالی، مهارت مدیریت مالی، ثروت) بر اساس مدل بومی شده دونالد (مطالعه موردی: بورس اوراق بهادار تهران). فصلنامه دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۹(۳۱)، ۲۱-۳۳.
- بهزادی، عزیز. (۱۳۹۴). بررسی تاثیر هوش اجتماعی بر کیفیت زندگی کاری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- حکیمی‌نیا، بهزاد؛ پورافکاری، نصرالله و غفاری، داریوش. (۱۳۹۶). عوامل موثر بر کیفیت زندگی با تاکید بر هوش اجتماعی و سلامت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر کرمانشاه). مجله جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۸(۶۶)، ۱۶۳-۱۷۸.
- خالق‌خواه، علی؛ رضایی شریف، علی؛ شیخ‌الاسلامی، علی و پیرقلی کیوی، معصومه. (۱۳۹۸). رابطه بین هوش اجتماعی و خودکارآمدی با سبک حل مساله خلاق دانش‌آموزان. فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۹(۱)، ۱۸۵-۲۱۰.
- خطیری، محمد؛ تقی‌پوریان، یوسف و غلامی جمکرانی، رضا. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و هوش مالی مدیران. فصلنامه حسابداری مالی، ۱۰(۴۰)، ۱۲۶-۱۴۹.
- روستایی، ابراهیم. (۱۳۹۶). بررسی رابطه هوش مالی و ریسک‌پذیری کارکنان (مطالعه موردی: شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران). فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، ۳(۱۱۳-۱۲۵).
- سبک‌رو، مهدی؛ صفری‌شاد، فرانک؛ رحیمی، ابراهیم و عباسی رستمی، نجیبه. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر هوش تجاری بر ساختار نوآوری باز. فصلنامه آینده‌پژوهی مدیریت، ۲۹(۱۱۳)، ۲۱-۳۱.
- طایفه مهدی‌خان، هلیا؛ احدی، حسن؛ دلخواه، مسعود؛ بهرامی، هادی و باقری، فریبرز. (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی تئور پداگوژیک (تعلیم و تربیتی) بر هوش هیجانی و اجتماعی کودکان. مجله روان‌شناسی اجتماعی، ۱۳(۴۸)، ۷۷-۸۵.
- مشیدی، حسین. (۱۳۹۶). تاثیر هوش اجتماعی بر کنترل ریسک مدیران شهرداری با نقش میانجی سبک رهبری (مورد مطالعه مدیران مالی شهرداری تهران). فصلنامه مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، ۳(۲)، ۱۱۹-۱۳۵.
- منصوری‌فرد، مهناز و مهدیان، محمدجعفر. (۱۳۹۵). بررسی رابطه مولفه‌های مقبولیت و فرصت ریسک رهبری امنیت‌مدار با رضایت از کیفیت زندگی کاری آموزگاران مدارس ابتدایی دخترانه دولتی شهر بروجرد. دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، قم: مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، ۲۶۲-۲۷۰.
- Angelaccio, M., Basili, A., Buttarazzi, B., & Liguori, W. (2012). Using geo-business intelligence to improve quality of life. IEEE First AESS European Conference on Satellite Telecommunications, Italy: Rome, 207-215.
- Caseiro, N., & Coelho, A. (2019). The influence of business intelligence capacity, network learning and innovativeness on startups performance. *Journal of Innovation & Knowledge*, 4(3), 139-145.
- Cheng, C., Zhong, H., & Cao, L. (2020). Facilitating speed of internationalization: The roles of business intelligence and organizational agility. *Journal of Business Research*, 110, 95-103.
- Chung, C., Hu, T., Wang, J., & Hwang, J. (2020). Estimation of quality-adjusted life expectancy of oral cancer patients: Integration of lifetime survival with

- repeated quality-of-life measurements. *Value in Health Regional Issues*, 21, 59-65.
- Dehdashti Lesani, M., Makvandi, B., Naderi, F., & Hafezi, F. (2019). The relationships of alexithymia and social intelligence with quality of life according to the moderating role of social anxiety in women-headed household. *Women's Health Bulletin*, 6(4), 27-35.
- Desyani, N. L. J., Waluyo, A., & Yona, S. (2019). The relationship between stigma, religiosity, and the quality of life of HIV-positive MSM in Medan, Indonesia. *Enfermeria Clinica*, 29(2), 510-514.
- Gao, T., Xiang, Y., Zhang, H., Zhang, Z., & Mei, S. (2017). Neuroticism and quality of life: Multiple mediating effects of smartphone addiction and depression. *Psychiatry Research*, 258, 457-461.
- Kamil, N. S. S. N., Musa, R., & Sahak, S. Z. (2014). Examining the role of business intelligence quotient (FiQ) in explaining credit card usage behavior: A conceptual framework. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 130, 568-576.
- Khan, T. F., & Bhat, S. (2017). Social intelligence, life satisfaction and depressive symptoms among adult women. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(3), 35-40.
- Lee, J., Kralik, J. D., & Jeong, J. (2018). A general architecture for social intelligence in the human mind & brain. *Procedia Computer Science*, 145, 747-756.
- Loffin, D. C., & Barry, C. T. (2016). 'You can't sit with us: Gender and the differential roles of social intelligence and peer status in adolescent relational aggression. *Personality and Individual Differences*, 91, 22-26.
- McDonald, K. R., & Pearson, J. M. (2019). Cognitive bots and algorithmic humans: toward a shared understanding of social intelligence. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 29, 55-62.
- Oliveira, J. B., Jin, M., Lima, R. S., Kobza, J. E., & Montevechi, J. A. B. (2019). The role of simulation and optimization methods in supply chain risk management: Performance and review standpoints. *Simulation Modelling Practice and Theory*, 92, 17-44.
- Popovic, A., Hackney, R., Coelho, P. S., & Jaklic, J. (2012). Towards business intelligence systems success: Effects of maturity and culture on analytical decision making. *Decision Support Systems*, 54(1), 729-739.
- Thaler, T., Loschner, L., & Hartmann, T. (2017). The introduction of catchment-wide co-operations: Scalar reconstructions and transformation in Austria in flood risk management. *Land Use Policy*, 68, 563-573.
- Silvera, D. H., Martinussen, M., & Dahl, T. I. (2001). The Tromso social intelligence scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42, 313-319.
- Syreyschikova, N. V., Pimenov, D. Y., Mikolajczyk, T., & Moldovan, L. (2020). Development of a risk management technique in strategic planning of universities. Case study of a Polytechnical Institute. *Procedia Manufacturing*, 46, 256-262.
- Wekisa, E., & Majale, C. (2020). Spatial distribution of waste collection points and their implications on quality of life in Mombasa County, Kenya. *Journal of Urban Management*, 9(2), 250-260.
- Wu, D. D., Chen, S., & Olson, D. L. (2014). Business intelligence in risk management: Some recent progresses. *Information Sciences*, 256, 1-7.